

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Юрій КОТЛЯР

“30” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОПУЛІЗМ У ПОЛІТИЦІ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Спеціальність 291«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Розробник

Тетяна БОГДАНОВА

Завідувач
розробника

кафедри Олександр ШЕВЧУК

Завідувач
спеціальності

кафедри Олександр ШЕВЧУК

Гарант освітньої програми

Олександр ТРИГУБ

Декан факультету /директор
інституту (до якого
відносяться спеціальності)

Анастасія ХМЕЛЬ

Т.в.о. директора НН ІПО

Катерина ЗУБ

Начальник НМВ

Сергій ШКІРЧАК

Миколаїв – 2024 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Популізм у політиці та міжнародних відносинах	
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Міжнародні відносини (з вивченням двох іноземних мов)	
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	4	
Навчальний рік	2024-2025	
Номер(и) семестрів / триместрів:	Денна форма	Заочна форма
	7	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	6 кредитів / 180 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	30	
	45	
	105	
Відсоток аудиторного навантаження	42%	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	Іспит (7 семестр)	

1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Популізм у політиці та міжнародних відносинах» є професійно-орієнтованою вибірковою дисципліною освітньої програми підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти у галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Даний курс покликаний зробити значний внесок у формування професійного та загальноосвітнього рівня фахівців у галузі міжнародних відносин.

Дисципліна є важливим елементом у вивченні політичних комунікацій, зокрема передбачає аналіз різних комунікативних (в тому числі маніпулятивних) технологій в контексті їх використання в процесі здобуття, утримання та реалізації політичної влади. При цьому особливий наголос робиться на дослідженні популізму як стратегії політичного маніпулювання масовою свідомістю. Навчальна дисципліна «Популізм у політиці та міжнародних відносинах» присвячена проблематиці популізму, і його місцю в системі комунікацій. Зважаючи на неоднозначність і багатоаспектність поняття «популізм», в курсі розкрито різні підходи до його розуміння, зокрема як антиелітарної та народоорієнтованої політики; як політичної ідеології; як стратегії політичної маніпуляції; як атрибуту ліберальної демократії. Дисципліна складається із одного змістовного модуля. У рамках курсу заплановане ознайомлення студентів із теоретичними засадами популізму: його основними трактуваннями, причинами виникнення та поширення, ознаками, принципами, засобами та методами. Студенти повинні бути ознайомлені з генезою популізму, а також його історичними формами.

Курс охоплює теми, присвячені ідеологічним ознакам популізму в умовах функціонування ліберальної демократії; популістським детермінантам легітимації політичної влади в демократичних суспільствах; загрозам популізму для демократії, а також методам боротьби з популізмом. Студентам також буде представлено огляд різновидів популізму, зокрема економічного та правового, національного популізму та його методів, характеристик націоналістичного популізму. Особливу увагу буде приділено електоральному популізму, зокрема його впливу на електоральну поведінку. В рамках курсу передбачається огляд найбільш впливових та рейтингових популістських партій країн Західної Європи, аналіз проявів популізму в глобальній політиці, а також особливостей використання популізму в Україні.

Метою курсу «Популізм у політиці та міжнародних відносинах» є з'ясування сутності такого феномену сучасного політичного життя як популізм, його основними формами та типами, його роллю як у внутрішній й зовнішній політиці провідних держав, так і в сучасній світовій політиці та міжнародних відносинах.

Завданнями курсу є:

- Ознайомлення студентів із базовими вітчизняними та зарубіжними публікаціями з проблематики курсу;
- з'ясування сутності основних категорій дисципліни «Популізм у політиці та міжнародних відносинах»;
- характеристика основних форм та типів популізму, його регіональної специфіки, ролі популізму у внутрішній й зовнішній політиці провідних держав, у сучасній світовій політиці та міжнародних відносинах;
- використання знань для формування сучасного «образу» майбутньої професії;
- розвиток навичок аналітичної роботи, компаративного дослідження, інших професійних компетенцій на базі матеріалу курсу.

Об'єктом вивчення початкової дисципліни «Популізм у політиці та міжнародних відносинах» є популізм як феномен сучасного політичного життя.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Популізм у політиці та міжнародних відносинах» є: основні форми та типи популізму, регіональна специфіка, його роль як у внутрішній й зовнішній політиці провідних держав, так і в сучасній світовій політиці та міжнародних відносинах. Викладання курсу базується на принципі історизму та системному

підході, головними методами є проблемно-хронологічний, історико-генетичний, порівняльно-історичний.

В результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

~ сутність феномену популізму, його еволюцію, основні форми;
 ~ специфіку ідеології лівого та правого популізму, прояви популізму в регіональному вимірі;
 ~ роль популістських рухів у політичному житті країн у різних регіонах світу, як в історичному
 ~ аспекті, так і на сучасному етапі;
 ~ вплив на зовнішню політику провідних держав та міжнародні відносини.
 ~ природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій
 ~ та/або регіональних студій (СК1);
 ~ характеристики розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних
 процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач
 і проблем (СК9).

має вміти:

~ працювати в міжнародному контексті, застосовуючи набуті знання та навички (ЗК5);
 ~ здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел (ЗК12);
 ~ розвивати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК8);
 ~ виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи
 організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій
 (СК1);
 ~ аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому,
 правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному (СК2);
 ~ застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та
 закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання
 складних спеціалізованих задач і проблем (СК9);
 ~ вільно оперувати понятійно-категоріальним апаратом дисципліни
 ~ визначати прояви популізму у сучасній політиці,
 ~ з'ясовувати вплив популістських ідей та їх практичної реалізації на зовнішню політику провідних
 країн та світову політику й міжнародні відносини;
 ~ обґрунтовувати власну позицію з актуальних проблем курсу.

Результати навчання

- знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин (РН 01);
- знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях (РН 06).

Пореквізити

- Студенти мають виробити вміння творчого підходу до проблеми вивчення сутності феномену популізму, його еволюції, здатність до аналізу й узагальнення, виявлення проявів популізму у сучасній політиці, визначення його впливу на зовнішню політику провідних держав та міжнародні відносини; отримати знання про історичні форми даного феномену, сучасні різновиди правого та лівого популізму.

2. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
7 семестр				
1	Вступ до курсу. Популізм як феномен	2	4	6
2	Наукові дослідження феномену популізму	4	4	14
3	Гене́за й еволю́ція популізму.	4	4	14
4	Популізм у ХХ ст.	4	8	14
5	Популізм і демократія. Електоральний популізм	2	6	8
6	Специфіка сучасного популізму: ліві та праві	4	4	14
7	Популістські течії в сучасному світі: регіональний вимір.	4	6	14
8	Популізм в Україні	2	4	7
9	Сучасний правий та лівий популізм: міжнародний вимір	4	5	14
	Разом	30	45	105

3. Зміст навчальної дисципліни

3.1. План лекцій (Денна форма)

№	Тема заняття / план
7 семестр	
1	<p style="text-align: center;">Тема 1 Вступ до курсу. Популізм як феномен</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ до курсу. 2. Мета та завдання вивчення дисципліни. 3. Феномен популізму: у чому актуальність. 4. Суть поняття «популізм», його основні трактування, причини виникнення та поширення. 5. Популізм як політична ідеологія: особливість підходу. 6. Принципи та ознаки популізму. 7. Популістські методи і засоби, особливості їх застосування
2	<p style="text-align: center;">Тема 2 Наукові дослідження феномену популізму</p> <p style="text-align: center;">2.1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Популістські ідеї епохи Античності. 2. Популізм у добу Нового часу. 3. Ідеї популізму в контексті народництва. Народництво як етап розвитку популізму.
3	<p style="text-align: center;">2.2</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Наукові дослідження феномену популізму у ХХ ст. 5. Специфіка сучасного популізму в оцінках експертів.
4	<p style="text-align: center;">Тема 3 Генеза й еволюція популізму</p> <p style="text-align: center;">3.1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Популісти-демагоги в античну добу. 2. Елементи популізму в добу середньовіччя.
5	<p style="text-align: center;">3.2</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Популізм у добу Нового часу: Європа і Америка. 4. Фермерський популізм у США наприкінці ХІХ ст.
6	<p style="text-align: center;">Тема 4 Популізм у ХХ ст.</p> <p style="text-align: center;">4.1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеологія нацизму та фашизму як варіанти популізму (приклад Німеччини, Італії, Іспанії). 2. Особливості американського популізму впродовж ХХ ст. 3. Економічний популізм у країнах Латинської Америки (жетулізм, перонізм, апризм).
7	<p style="text-align: center;">4.2</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Поширення популізму в країнах Центрально-Східної Європи (Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія, Болгарія). 5. Популізм у діяльності партій та урядів у посткомуністичних країнах (Росія, Білорусь)
8	<p style="text-align: center;">Тема 5 Популізм і демократія. Електоральний популізм</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Популізм і демократія. Ідеологічні ознаки популізму в умовах функціонування ліберальної демократії. 2. Популістські детермінанти легітимації політичної влади в демократичних суспільствах. 3. Чинники зростання популізму в ліберальних демократіях. 4. Вплив популізму на електоральну поведінку. 5. Абсентеїзм як підґрунтя застосування популізму. 6. Методи боротьби з електоральним популізмом. 7. Популізм в мережі Інтернет та соціальних мережах. 8. Специфіка формування і поширення популістських ідей в телевізійних новинах і політичних ток-шоу. 9. Популізм в контексті таблоїдизації мас-медійного простору

9 10	<p style="text-align: center;">Тема 6 Специфіка сучасного популізму: ліві та праві</p> <p style="text-align: center;">6.1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Типології популізму (класифікація М. Кенован). 2. Правий та лівий популізм. Основні ідеї правих популістських партій у світі. 3. Економічний та правовий популізм. <p style="text-align: center;">6.2</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Національний популізм як засіб політичної боротьби. 5. Методи національного популізму. Характеристика націоналістичного популізму 6. Параметри популізму в умовах демократичних трансформацій. Загрози популізму для транзитивного суспільства. 7. Маніпулятивний потенціал популізму в період трансформації політичних систем.
11 12	<p style="text-align: center;">Тема 7 Популістські течії в сучасному світі: регіональний вимір</p> <p style="text-align: center;">7.1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Популістські партії країн Європи. Причини успіху популістських партій. 2. Найпопулярніші популістські партії в країнах Західної Європи, їх огляд. 3. Популізм у країнах Центрально-Східної Європи (Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія, Болгарія). 4. Популізм у діяльності партій та урядів на пострадянському просторі в XXI ст. (Росія, Білорусь, Молдова, країни Південного Кавказу та Центральної Азії). <p style="text-align: center;">7.2</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Популізм у США на початку XXI ст. Д. Трамп та ін.. 6. Популістські режими в Латинській Америці у XXI ст. (Аргентина, Бразилія, Венесуела та ін.) 7. Специфіка популізму в афро-азійському світі.
13	<p style="text-align: center;">Тема 8 Популізм в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Популізм в діяльності українських політичних партій. 2. Популізм у гаслах і слоганах українських політичних лідерів. 3. Особливості використання популізму в українських ЗМІ. 4. Електоральний популізм в Україні. 5. Особливості використання популізму на президентських і парламентських виборах в Україні. 6. Українські популістські партії: основні ідеї та партійна риторика. 7. Зміна електоральної поведінки українців під впливом поширення популістських ідей.
14 15	<p style="text-align: center;">Тема 9 Сучасний правий та лівий популізм: міжнародний вимір</p> <p style="text-align: center;">9.1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Новий популізм і глобалізація. Психологічні причини поширення популізму в умовах глобалізації. 2. Популістська комунікація і зовнішня політика у глобальному контексті. 3. Сучасні прояви популізму в міжнародній політиці. <p style="text-align: center;">9.2</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Популістська моралізація питань зовнішньої політики. 5. Зовнішньополітична риторика популістів. 6. Вплив популізму на зовнішню політику провідних держав. 7. Трансатлантична дипломатія в добу популізму.

3.2 Плани практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять (Денна форма)

№	Тема заняття / план
7 семестр	
1	Тема 1 Вступ до курсу. Популізм як феномен 1.1
2	1. Вступ до курсу. 2. Мета та завдання вивчення дисципліни. 3. Феномен популізму: у чому актуальність. 1.2 4. Суть поняття «популізм», його основні трактування, причини виникнення та поширення. 5. Популізм як політична ідеологія: особливості підходу. 6. Принципи та ознаки популізму. 7. Популістські методи і засоби, особливості їх застосування.
3	Тема 2 Наукові дослідження феномену популізму 2.1
4	1. Популістські ідеї епохи Античності. 2. Популізм у добу Нового часу. 3. Ідеї популізму в контексті народництва. Народництво як етап розвитку популізму. 2.2 4. Наукові дослідження феномену популізму у XX ст. 5. Специфіка сучасного популізму в оцінках експертів.
5	Тема 3 Генеза й еволюція популізму 3.1
6	1. Популісти-демагоги в античну добу. 2. Елементи популізму в добу середньовіччя. 3.2 3. Популізм у добу Нового часу: Європа і Америка. 4. Фермерський популізм у США наприкінці XIX ст.
7	Тема 4 Популізм у XX ст. 4.1
8	1. Нацизм у «Третьюму рейху». 2. Фашизм в Італії. 3. Ідеологія популізму в Іспанії. 4. Поширення популізму в країнах Центрально-Східної Європи в 1920-ті-1930-ті рр. 4.2 5. Особливості американського популізму у XX ст. 6. Економічний популізм у країнах Латинської Америки (жетулізм, перонізм, апризм). 7. Лівий популізм у ЛАКБ (Куба, Нікарагуа та ін.)
9	4.3
10	8. Більшовизм і популізм: дискусія. 9. Популізм в радянську добу. 10. Поширення популізму в країнах Центрально-Східної Європи (Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія, Болгарія). 4.4. 11. Популістські режими в Азії в другій половині XX ст. 12. Деколонізація Африки і популізм.

	13. Специфіка лівих і правих популістських режимів в Африці.
11	<p style="text-align: center;">Тема 5 Популізм і демократія. Електоральний популізм</p> <p style="text-align: center;">5.1</p> <p>1. Популізм і демократія. Ідеологічні ознаки популізму в умовах функціонування ліберальної демократії.</p> <p>2. Популістські детермінанти легітимації політичної влади в демократичних суспільствах.</p> <p>3. Чинники зростання популізму в ліберальних демократіях.</p>
12	<p style="text-align: center;">5.2</p> <p>4. Вплив популізму на електоральну поведінку.</p> <p>5. Абсентеїзм як підґрунтя застосування популізму.</p> <p>6. Методи боротьби з електоральним популізмом.</p>
13	<p style="text-align: center;">5.3</p> <p>7. Популізм в мережі Інтернет та соціальних мережах.</p> <p>8. Специфіка формування і поширення популістських ідей в телевізійних новинах і політичних ток-шоу.</p> <p>9. Популізм в контексті таблоїдизації мас-медійного простору</p>
14	<p style="text-align: center;">Тема 6 Специфіка сучасного популізму: ліві та праві</p> <p style="text-align: center;">6.1</p> <p>8. Типології популізму (класифікація М. Кенован).</p> <p>9. Правий та лівий популізм.</p> <p>10. Економічний та правовий популізм.</p>
15	<p style="text-align: center;">6.2</p> <p>11. Національний популізм як засіб політичної боротьби.</p> <p>12. Методи національного популізму. Характеристика націоналістичного популізму</p> <p>13. Параметри популізму в умовах демократичних трансформацій. Загрози популізму для транзитивного суспільства.</p> <p>14. Маніпулятивний потенціал популізму в період трансформації політичних систем.</p>
16	<p style="text-align: center;">Тема 7 Популістські течії в сучасному світі: регіональний вимір</p> <p style="text-align: center;">7.1</p> <p>1. Популістські партії країн Європи. Причини успіху популістських партій.</p> <p>2. Найпопулярніші популістські партії в країнах Західної Європи, їх огляд.</p> <p>3. Популізм у країнах Центрально-Східної Європи (Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія, Болгарія).</p>
17	<p style="text-align: center;">7.2</p> <p>4. Популізм у США на початку XXI ст. Д. Трамп та ін..</p> <p>5. Популістські режими в Латинській Америці у XXI ст. (Аргентина, Бразилія, Венесуела та ін.)</p>
18	<p style="text-align: center;">7.3</p> <p>6. Популізм у діяльності партій та урядів на пострадянському просторі в XXI ст. (Росія, Білорусь, Молдова, країни Південного Кавказу та Центральної Азії).</p> <p>7. Специфіка популізму в афро-азійському світі.</p>
19	<p style="text-align: center;">Тема 8 Популізм в Україні</p> <p style="text-align: center;">8.1</p> <p>1. Популізм в діяльності українських політичних партій.</p> <p>2. Популізм у гаслах і слоганах українських політичних лідерів.</p> <p>3. Особливості використання популізму в українських ЗМІ.</p>
20	<p style="text-align: center;">8.2</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Електоральний популізм в Україні. 5. Особливості використання популізму на президентських і парламентських виборах в Україні. 6. Українські популістські партії: основні ідеї та партійна риторика. 7. Зміна електоральної поведінки українців під впливом поширення популістських ідей.
21	<p style="text-align: center;">Тема 9 Сучасний правий та лівий популізм: міжнародний вимір</p> <p style="text-align: center;">9.1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Новий популізм і глобалізація. Психологічні причини поширення популізму в умовах глобалізації. 2. Популістська комунікація і зовнішня політика у глобальному контексті. 3. Сучасні прояви популізму в міжнародній політиці.
22	<p style="text-align: center;">9.2</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Популістська моралізація питань зовнішньої політики. 5. Зовнішньополітична риторика популістів. 6. Трансатлантична дипломатія в добу популізму.
23	<p style="text-align: center;">9.3.</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Вплив популізму на зовнішню політику провідних держав (дискусія, аналіз прикладів популізму у зовнішній політиці держав на сучасному етапі).

4. Завдання для самостійної роботи

Відповідь на семінарському занятті – це активна участь у обговоренні всіх питань, що виносяться на семінар, підкріплення доповіді цитатами та посиланнями на літературу. Вільне володіння матеріалом доповіді, що дозволяє задавати та відповідати на питання по темі.

Аналітична довідка / презентація — це чітко структурована письмова робота, яка має складатися зі вступу, основної частини, висновки та рекомендації.

Обсяг аналітичної довідки до 10 сторінок. Виконується на аркушах А4 (шрифт Times New Roman 14, інтервал 1,5, поля 2, 2, 2, 1; нумерація сторінок обов'язкова). Тематика міститься у програмі курсу. Загалом написання такої аналітичної довідки має підтвердити вміння студента самостійно проводити аналіз подій, узагальнювати отриману інформацію та давати оцінку існуючому стану речей. Обсяг презентації – 10-15 слайдів, титульний, вступ, основні тези, висновки, наприкінці – список використаних джерел.

Підсумкове тестування завдання, яке виконується безпосередньо за темами лекційних та семінарських занять (приклади варіантів подаються у програмі до курсу). макс. оцінка 7 балів за роботу, окремо - захист і дискусія - до 7 балів.

Забезпечення освітнього процесу. Використання проектора.

Орієнтовні теми презентацій на тему:

«Популізм у сучасній зовнішній політиці держав світу» (на вибір)

1. Туреччина (Р.Т. Ердоган)
2. США (Д. Трамп)
3. Угорщина (В. Орбан)
4. Бразилія (Ж. Болсонару)
5. Бразилія (Лула да Сілва з 2023 року)
6. Аргентина (Х. Мілей)
7. Аргентина (К. Фернандес)
8. Мексика (А.М. Лопес Обрадор)
9. Німеччина (праві) \
10. Австрія (праві)
11. Франція (Ле Пен, Ж. Барделла)
12. Філіппіни (Р. Дутерте)
13. Венесуела (Уго Чавес)
14. Венесуела (Н. Мадуро)
15. Болівія (Ево Моралес)
16. Африка (держава на ваш вибір)
17. Греція (рух СІРІЗА)
18. Іспанія (ПОДЕМОС)
19. Індонезія (Прабово Субіанто)
20. Велика Британія (Б. Джонсон та ін.)
21. Італія («Рух 5 зірок» та ін.)
22. ваш вибір.

4 Підсумковий контроль

Перелік питань до іспиту в 7 семестрі

1. Популізм: суть, ознаки та особливості.
2. Причини виникнення та поширення популізму.
3. Популізм як політична ідеологія: особливість підходу.
4. Принципи та ознаки популізму.
5. Популістські методи і засоби, особливості їх застосування.
6. Морально-етичний аспект популізму.
7. Феномен популізму в історії політичної думки.
8. Народництво як етап розвитку популізму.
9. Фермерський популізм у США наприкінці XIX ст.
10. Ідеологія нацизму і фашизму як варіанти популізму (приклад Німеччини, Італії, Іспанії).
11. Економічний популізм у країнах Латинської Америки (жетулізм, перонізм, апризм).
12. Особливості американського популізму впродовж XX ст.
13. Поширення популізму в країнах Центрально-Східної Європи (Польща, Словаччина).
14. Поширення популізму в країнах Центрально-Східної Європи (Угорщина).
15. Популізм у діяльності партій та урядів у посткомуністичних країнах (Росія, Білорусь).
16. Популізм у США на початку XXI ст. Д. Трамп та ін..
17. Популістські режими в Латинській Америці у XXI ст. (Аргентина, Бразилія, Венесуела та ін.)
18. Популізм у діяльності партій та урядів на пострадянському просторі в XXI ст. (Молдова, країни Південного Кавказу та Центральної Азії).
19. Специфіка популізму в афро-азійському світі.
20. Сучасні форми популізму.
21. Ідеологічні ознаки популізму в умовах функціонування ліберальної демократії.
22. Популістичні детермінанти легітимації політичної влади в демократичних суспільствах.
23. Загрози популізму для демократії та перехідних суспільств.
24. Чинники зростання популізму в умовах демократії.
25. Методи боротьби з популізмом.
26. Типології популізму (класифікація М. Конован).
27. Правий та лівий популізм.
28. Економічний та правовий популізм.
29. Національний популізм як засіб політичної боротьби.
30. Методи національного популізму.
31. Характеристика націоналістичного популізму.
32. Популізм в діяльності українських політичних партій та політичних лідерів.
33. Електоральний популізм: суть та специфіка застосування.
34. Особливості використання електорального популізму в Україні.
35. Особливості використання популізму на президентських і парламентських виборах в Україні.
36. Популізм у передвиборчих гаслах і слоганах.
37. Методи боротьби з електоральним популізмом.
38. Особливості використання популізму в ЗМІ.
39. Новий популізм і глобалізація.
40. Психологічні причини поширення популізму в умовах глобалізації.
41. Сучасні прояви популізму в міжнародній політиці.
42. Основні популістські партії в країнах Європи, їх риси і партійна риторика.
43. Національна ідентичність та популізм.
44. Новий популізм і глобалізація. Психологічні причини поширення популізму в умовах глобалізації.
45. Популістська комунікація і зовнішня політика у глобальному контексті.
46. Сучасні прояви популізму в міжнародній політиці.
47. Популістська моралізація питань зовнішньої політики.

48. Зовнішньополітична риторика популістів.
49. Трансатлантична дипломатія в добу популізму.
50. Вплив популізму на зовнішню політику провідних держав.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність – 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Семестр – 7

Навчальна дисципліна «Популізм у політиці та міжнародних відносинах»

ІСПИТОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Типології популізму (класифікація М. Конован) (20 балів).
2. Економічний популізм у країнах Латинської Америки (жетулізм, перонізм, апризм) (20 балів).

Затверджено на засіданні
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Протокол № __ від «__» _____ 2024 року

Завідувач кафедри _____

Шевчук О. В.

Екзаменатор _____

Богданова Т.Є.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма

Графік контрольних заходів та рейтингова шкала оцінювання (7 семестр)

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Усні відповіді на семінарських заняттях (2*23=46)	46
2	підготовка наукової доповіді/презентації та її захист англійською мовою, участь у дискусії	14
3	Іспит	40
	Всього	100

Допуск до іспиту – від 20 балів.

Даний курс містить включає в себе лекції, семінарські заняття, систему контролю та обліку знань. Передбачає також захист презентації, складання іспиту.

Іспит є підсумковою формою контролю знань студентів і проводиться в усній або письмовій формі (тести). Робота студентів оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо студент не відвідував курс лекцій, семінарські заняття і не виконав контрольні заходи, а, отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання іспиту.

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння студентами взаємозв'язків між міжнародно-політичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати їх;
- самостійність мислення;
- використання різних джерел, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати і оцінювати;
- правильність і достатність добору фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді студента на семінарському занятті

Оцінка 2 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 1,5 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;

- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 1 бал ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-0,5 балів ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Критерії оцінки тестів

Кожен тестовий варіант (зразок поданий вище) містить завдання п'яти різних типів:

- 1) Передбачає **1 правильну** відповідь із запропонованих – 1 бал;
- 2) З відкритою відповіддю – 1 бал;
- 3) На **множинний** вибір. Передбачає 3 правильних відповіді з 6 – 3 бали;
- 4) На встановлення **логічної відповідності**. 5 правильних відповідей (логічних пар) – 5 балів;
- 5) На визначення **хронологічної послідовності**. Правильна послідовність – 3 б., правильна перша та остання позиція – 2 б., тільки перша або остання – 1 б., інші випадки – 0 б.

Критерії оцінювання захисту презентації

Оцінка 13-14 балів ставиться у випадку:

- дотримано регламент виступу 7 хвилин
- виступ англійською мовою без допоміжних матеріалів (окрім презентації)
- дотримано вимоги до оформлення доповіді або презентації + подання інформації англійською мовою
- наявні усі складові елементи виступу

Оцінка 10-12 балів ставиться у випадку:

- недотримання регламенту виступу 7 хвилин
- виступ англійською мовою, використовуючи як опорний конспект, допоміжні матеріали та презентацію
- недостатньо дотримано вимоги до оформлення доповіді або презентації, проте інформація англійською мовою
- наявні усі складові елементи виступу

Оцінка 7-9 балів ставиться у випадку:

- недотримання регламенту виступу 7 хвилин
- виступ англійською мовою (читання доповіді) або вільний виступ українською мовою
- недостатньо дотримано вимоги до оформлення, проте інформація англійською мовою
- відсутні усі складові елементи, проте, наявна інформація є цікаво поданою та аргументованою

Оцінка 4-6 балів ставиться у випадку:

- недотримання регламенту виступу 7 хвилин
- виступ українською мовою, використовуючи як опорний конспект, допоміжні матеріали та презентацію
- недотримані вимоги до оформлення, інформація українською мовою
- відсутні усі складові елементи

Оцінка 1-3 балів ставиться у випадку:

- недотримання регламенту виступу 7 хвилин
- виступ українською мовою (читання доповіді)
- недотримані вимоги до оформлення, інформація українською мовою
- інформація подана хаотично
- відсутній список джерел і літератури
- наявні помилки оформлення

Критерії оцінки усної відповіді студента, відповіді на іспиті:

1. Оцінка «5» (відмінно) –*на іспиті 30-40 балів* – за відповідь на питання іспитового білету за умови, що студент має 55-60 балів за роботу у семестрі/триместрі, ставиться у тому разі, коли:

а) відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується у просторі та часі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, визначає закономірності визначення та реалізації зовнішньополітичного курсу держав;

б) студент має навички користування законодавчими документами, що регламентують актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішню політику держав, картами, схемами, довідниками; статистичний матеріал може втілити в схемах, діаграмах, графіках, вміє скласти порівняльні таблиці;

в) відповідь дає грамотною українською літературною мовою, без русизмів, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу та 2-3 помилки мовно-стилістичного характеру.

2. Оцінка «4» (добре) –*на іспиті 25-35 балів* – за відповідь на питання залікового / іспитового білету за умови, що студент має 50-60 балів за роботу у семестрі/триместрі ставиться у тому разі, коли:

а) відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, орієнтується у просторі і часі, допускаючи при цьому 1-2 помилки, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, визначає основні закономірності визначення та реалізації зовнішньополітичного курсу держав, у деяких випадках нечітко формулюючи їх;

б) студент має навички користування законодавчими документами, що регламентують міжнародні відносини та зовнішню політику держав, картами та іншими наочними посібниками, складає графіки, схеми, діаграми, таблиці, допускаючи при цьому незначні помилки;

в) відповідь дає у цілому грамотною українською літературною мовою, але допускає русизми, стилістичні, орфографічні та пунктуаційні помилки (не більше 5-6).

3. Оцінка «3» (задовільно) –*на іспиті 11-25 балів* – за відповідь на питання залікового / іспитового білету за умови, що студент має 20-30 балів (допуск) і більше за роботу у семестрі/триместрі ставиться у тому разі, коли:

а) студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у просторі і часі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу зовнішньополітичного курсу держав, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;

б) слабо орієнтується у концептуальній основі та актуальних проблемах міжнародних відносин та зовнішньої політики держав, допускає помилки при складанні таблиць, графіків, схем, діаграм;

в) при викладі українською мовою допускає помилки, русизми, що свідчить про недостатню його мовну культуру.

4. Оцінка «2» (незадовільно) ставиться в тому разі, коли:

а) студент виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу, не орієнтується у просторі і часі, не вміє визначити причинно-наслідкові зв'язки, сформулювати основні напрямки зовнішньополітичного курсу держави;

б) не орієнтується у проблематиці міжнародних відносин, не може побудувати графік, схему, діаграму;

в) відповідь безграмотна з точки зору української мови;

г) студент відмовляється відповідати на поставлені питання.

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

7.Рекомендовані джерела інформації

7.1 Основні

- Абетка популізму (2021). Київ : НаУкМА,
- Казаков, В., Пилипенко, В. & Привалов, Ю. (2022). *Популізм: теорія і практика, історія та сучасність*. Київ : Простір-М.
- Кіянка, І. (2016). *Популізм в історії та сучасності: ідеологічні течії, рухи та політичні технології*. Львів: Простір-м.
- Макміллан, М. (2021). Що таке популізм? Retrieved from <http://nv.ua/ukr/opinion/makmillan/shcho-take-populizm-412114.html>
- Новакова, О. (2017). Тренд популізму у сучасному політичному процесі. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Політологія*, 1, 137–145.
- Радь, Т. (2009). Теоретичні засади популізму. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія*, 13, 289– 293.
- Canovan, M. Trust the People! Populism and The Two Faces of Democracy. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1111/1467-9248.00184>
- Löfflmann, G. (2022). Introduction to special issue: The study of populism in international relations. *The British Journal of Politics and International Relations*, 24, 3, 403-415. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/13691481221103116>
- Political Communication and Performative Leadership: Populism in International Politics* (2023). London: Palgrave Macmillan.
- The Oxford Handbook of Populism* (2017). Oxford: Oxford University Press.

Додаткові

- Барабаш, О. (2020). Економічні складнощі і ціннісні підвалини як чинники популістського контексту в політиці і конституційному праві країн Латинської Америки та Карибського басейну. *Гілея: науковий вісник*, 156, 370-374.
- Богданова, Т. (2024). Латиноамериканський популізм: сучасний вимір. *Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI*, (08), 150-158.
- Богданова, Т. (2018). Латиноамериканська політика адміністрації Д. Трампа (2017-2018 рр.). *Емінак: науковий щоквартальник*, 2 (22), 91-96.
- Богданова, Т. (2017). Феномен жіночого політичного лідерства та його особливості у Латинській Америці. *S.P.A.C.E. / Society, Politics, Administration in Central Europe*, 2, 80-84.
- Бурдюг, М. (2023). Популізм як виклик демократичним процесам у Європейському Союзі. *ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, 1(57), 49-55.
- Головченко, В. (2007). На чолі «лівої вісі» Латинської Америки: політичний портрет Уго Чавеса. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 68 (1), 3-9.
- Горобець, І. & Мартинов, А. (2023). Європейський скептицизм і популізм за умов трансформації процесу європейської інтеграції. *Консенсус*, (2), 157-171.
- Житко, А. (2019). Феномен «сучасний популізм» у контексті ризиків і викликів ліберальних демократій ХХІ століття. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*, 2(19), 2, 18–28

- Заславська О., Посвістак О. & Налімова В. (2022). Вплив діяльності популістських політичних партій на демократію в XX – XXI ст. *Вісник НГУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право, 1(53)*, 65–72.
- Кіянка, І. & Туровський, І. (2023). Борис Джонсон і «гіпотеза популізму» в Британській консервативній партії. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*, 12, 84-94. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/mfapim_2023_12_7
- Кіянка, І. (2014). Латиноамериканський популізм: випадок аргентинського «перонізму». *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*, 8, 208-211.
- Космина, В. (2017). Латинська Америка після «лівого повороту» нові виклики. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*, 28 (2), 52-59.
- Космина, В. (2017). «Лівий поворот» у Латинській Америці на початку XXI ст.: цивілізаційні витоки. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*, 28 (1), 60-66.
- Прядко, Т. (2014). Зародження та розвиток популізму у США та Латинській Америці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 14, 15-21.
- Рогожа, М. (2020). Популізм в українській політичній культурі. *Українські культурологічні студії*, 2(7), 50-60.
- Фукуяма, Ф. (2020). *Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості*. Київ: Наш формат.
- Ярош, О. (2002). Політичний популізм: теорія і практика передвиборного «флірту». *Контекст*, 2(14), 21–25.
- Alenda, S. (2018). Populismos y neopopulismos en América Latina. *Journal de Comunicación, Social*, 7(7), 207-214.
- Beume, K. von (2019). *Rightwing Populism. An Element of Neodemocracy*. Cham: Springer.
- Beume K. von. *Rightwing Populism. An Element of Neodemocracy*. Springer, 2019. 103 p.
- Bohdanova, T. & Tykhonenko, I. (2023). The Priorities of Mexico's Foreign Policy at the beginning of 21 century: Overview of AMLO Administration. *Consensus*, 3, 5-17.
- Laclau, E. (2005). Populism: What's in a Name? In *Populism and the Mirror of Democracy*. London, New York: Verso.
- Lukina, L. (2021). Populism as a multifunctional phenomenon of politics. *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*, 01 (29). Retrieved from <https://issn2391-4164.blogspot.com/p/16.html>
- Luz, M. D. da. (2023). Bolsonarism: What's in a Name? *Revista del CESLA. International Latin American Studies Review*, (31), 2023: 165-192. Retrieved from <https://doi.org/10.36551/2081-1160.2023.31.165-192>
- Mofft, B. (2020). *Populism*. Cambridge: Polity.
- Mouffe, C. (2016). The populist challenge. Retrieved from <https://www.opendemocracy.net/en/democraciaabierta/populist-challenge/>
- Peters, B.G. & Pierre, J. (2020). A typology of populism: understanding the different forms of populism and their implications. *Democratization*, 27, 6, 928–946. Retrieved from DOI: <https://doi.org/10.1080/13510347.2020.1751615>
- Taguieff P.-A. Le populisme et la science politique du mirage conceptuel aux vrais problèmes // *Revue D'histoire*, 1997. Vol. 56, # 1. P. 4–33.
- Casarões, G. S. P. & Barros Leal Farias, D. (2021). Brazilian foreign policy under Jair Bolsonaro: far-right populism and the rejection of the liberal international order. *Cambridge Review of International Affairs*, 35(5), 741-761.

- ~ How Lula's win resets Brazil's foreign policy. November 2022. URL: <https://www.as-coa.org/articles/latam-focus-amb-thomas-shannon-how-lulas-win-resets-brazils-foreign-policy>
- ~ The Rising Left in Latin America and the Growing Influence of Russia and China in the Region. October 2022. Retrieved from <https://www.ankasam.org/the-rising-left-in-latin-america-and-the-growing-influence-of-russia-and-china-in-the-region/?lang=en>
- ~ Thiers, C. & Wehner, L. (2023). Latin American Populist Leaders and the International Stage: Analysing Their Belief Systems. In: *Political Communication and Performative Leadership*, 107-124.
- ~ Venga, L. & Guidotti, A. (2024). *Old and New Facets of Populism in Latin America*. *European Center for Populism Studies (ECPS)*, March 20. <https://doi.org/10.55271/rp0052> Retrieved from <https://www.populismstudies.org/old-and-new-facets-of-populism-in-latin-america/>
- ~ Weyland, K. (2001). Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics. *Comparative Politics*, 34(1), 1-22. DOI:10.2307/422412
- ~ Weyland, K. (2013). The Threat from the Populist Left. *Journal of Democracy*, 24(3), 18–32.